

ամէն խորութեան մէջ հաւասար չէ ջերմութիւնը . հապա երկրիս երեսէն որչափ աւելի վար իջնաս, տաքութիւնը երթալով կաւելնայ, անանկ որ ընդհանրապէս ամէն մէկ երեսուն մեդրին՝ հարիւրամասն ջերմաչափին վրայ մէկ աստիճան կաւելնայ . անկէ ալ երեսուն մեդր խորը իջնալուդ մէկ աստիճան մըն ալ կաւելնայ . վերջապէս ամէն մէկ երեսուն մեդր իջնալուդ մէյմէկ աստիճան ջերմութիւն աւելի կը գտնես : Եւ համեմատութեամբ թէ որ մէկը երկրիս երեսէն 3000 մեդր խորը մտնէ, հոն տեղի տաքութիւնը պիտի գտնէ հարիւր աստիճան, որ է ջրի եռացման չափը : Եւ թէ որ երկրիս ջերմութիւնը իրաւցրնէ աս կանոնով աւելնայ ինչուան ետքը, պէտք է որ 20,000 մեդր խորութեան մէջ ջերմութիւնն ըլլայ վեցհարիւր վաթսունուվեց աստիճան . որ ըսել է թէ ան խորութեան մէջ գրեթէ աւմէն հանք ու մետաղ հալած պիտի գտնուին . իսկ անկէ ալ խորը ամէն նիւթ հալած ու կրակ դարձած : Եւսով ըսել է՝ թէ հիմա երկրիս կարծր կեղեւը հազիւ քսան հազար մեդր թանձրութիւն ունի, և անկէ վար ամէն բան կակուղ ու լոյծ է : Եւ դրութիւն երկրագէտները կը հետեւցնեն թէ ատենով երկրիս մակերևոյթն ալ կըրակի պէս տաք ու կակուղ է եղեր, ու ետքէն կամաց կամաց պաղեր է . և անով երկրիս կտրութեան պատճառն ալ դիւրաւ կրնան մեկնել :

Վիտնալու է որ ամէն մարմին ջրի պէս թոյլ եղած ատենը բնական կերպով իրեն ձեւը կտոր կըլլայ . ինչպէս օրինակով ալ կրնաս տեսնել, որ չոր գետնի վրայ քիչ մը ջուր թափելով՝ կաթիլները բոլոր գնտաձև կը կենան : Եւ մանապէս շիտակ տախտակի վրայ կտոր մը սնդիկ ձգես նէ, անոր ամէն մէկ հատիկները մանր խոշոր՝ բոլորն

ալ գնտաձև են : Դարձեալ՝ թէ որ բարձր տեղէ մը հալած կապար կամ պղինձ թափութես, անանկ որ գետին չհասած՝ օդին մէջ պաղին, կը տեսնես որ ամէն մէկ կաթիլները կտոր գնտաձևներ եղեր են . պատճառն է մասանց հաւասար ձգողութիւնը, որով լոյծ մարմնոց ձեւը կտոր կը կենայ : () րինակներէս կրնաս հասկընալ որ ամբողջ երկիրս ալ թէ որ առաջուց լոյծ էր, իրեն ձեւն ալ աս կերպով գնտաձև կըլլար . ինչպէս իրօք ալ է :

Եւայց աս է զարմանալին թէ ինչու համար երկու բլեւները ճնշած ըլլան ու հասարակածին տակը ուռած . ասիկայ ալ երկրիս օրական շարժումն, քի կեդրոնախոյս զօրութիւն առաջ կուգայ, որ հասարակածին տակը աւելի ըլլալով, բնական է որ շարժման զօրութեւ համեմատ՝ դէպ ի հոն ժողվի լոյծ մարմինը . որով հոն աւելի բարձրանալով, երկու բլեւներուն կողմը տափակ կըմնայ . և թէ որ աս ձևին մէջ ու շարժման ատեն երկրիս տաքութիւնը պաղի, նոյն ձևին մէջ կըմնայ, ինչպէս որ կապարի օրինակին մէջ տեսանք :

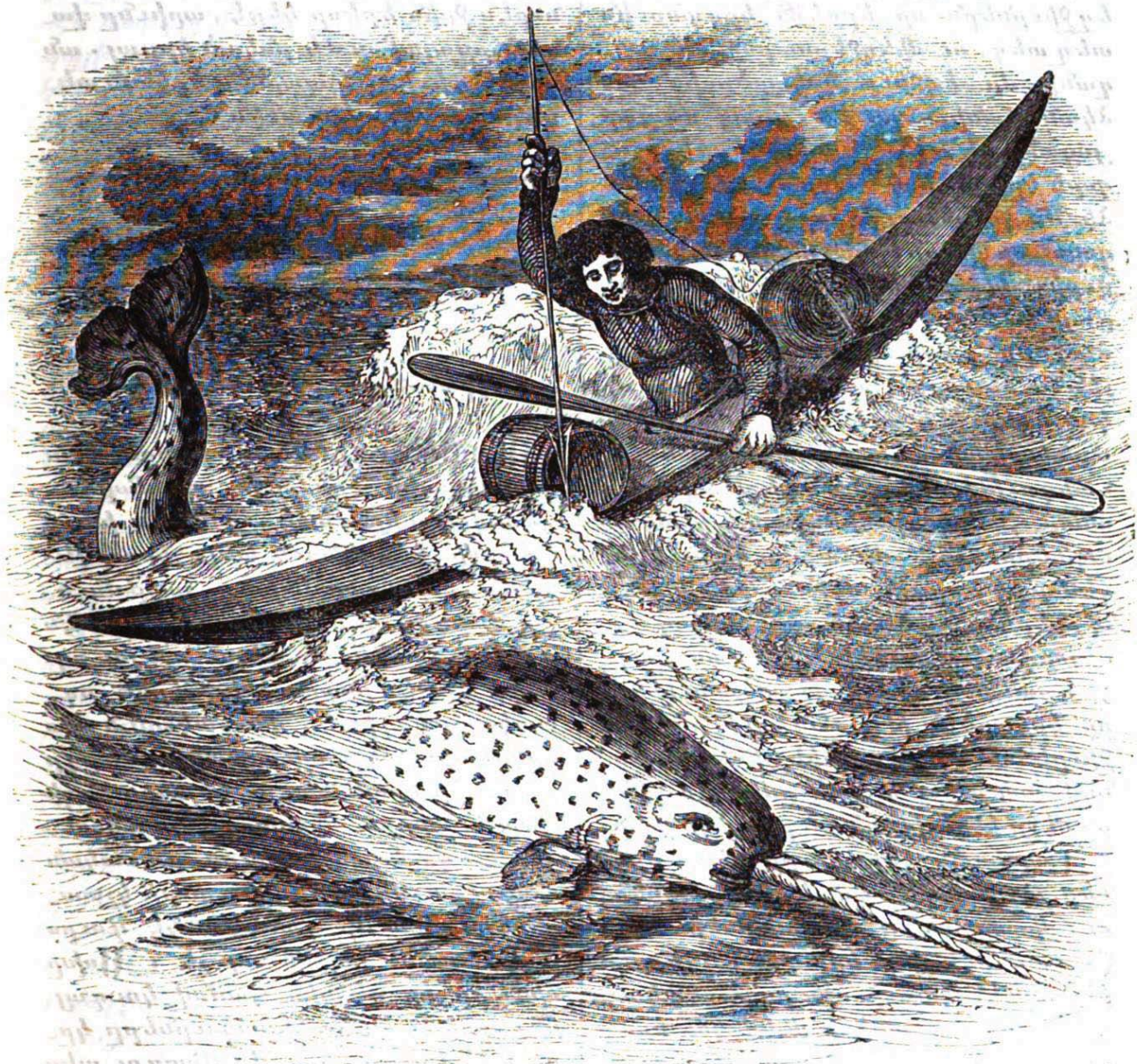
Եւ բանս հիմա այսչափէն աւելի չեմ կրնար բացատրել քանի որ կեդրոնախոյս զօրութեան վրայ տեղնի տեղ չէ խօսուած . և կրխոստանամ որ իր տեղին աւելի պարզ կերպով հասկըցնեմ :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Վարձալ :

Եւսով մէջի զարմանալի ձկնեւուն մէկը՝ Վարվալ ըսուած կէտն է, որ թէ ձևին և թէ կատաղութեանը պատճառաւ Եւսովու զեղջիւր, կամ Եւսովու միեղջերու ալ ըսուած է : Եւսոր երկայնութիւնը ինչուան 40 ոտնաչափ կըլլայ կըսեն . գլուխը մեծ

1 Մէքլը գաղղիական չափ է, որ կը համեմատի գաղղիական 3 տոնաչափին ու գրեթէ 11 ու կէս գծաչափին :

Նարեկի իշխան :

է, գունդը կտր, բերանը պզտիկ, մարմնոյն հաստութիւնը երկայնու-
թեանը համեմատ, ականջներուն տա-
կի թւերը պզտիկ ու նեղ. պոչը երկու
բաժնուած, գոյնը ճերմակ՝ վրան սև
բծերով, և փորուն տակի մորթը թա-
ւիշի՝ պէս կակուղ :

Եւ կէտին մասնաւոր յատկութիւն
ան է, որ վերի շրթունքէն շիտակ դէպ
ի գուրս ցցուած ժանիք կամ մեծ ակ-

ռաներ կունենայ . աս ակռաները եր-
կու հաս կըլնան քովէ քով բուսած,
բայց սովորաբար ձախ կողմինը միայն
խիստ կըմեծնայ ու կերկրնայ՝ ին-
չուան եօթը կամ տասը ոտնաչափ,
իսկ աջ կողմինը կարճ կըմնայ . թէ-
պէտ երբեմն ան ալ մէկալին հաւա-
սար երկընցած կըգտնուի, ինչպէս
նաև հոս գրուած պատկերին մէջի
նարկալինը : Եւ ժանիքին գոյացու-
թիւնը փղոսկրի նման է, բայց փղոս-
կրէն աւելի կարծր ու դիմացկուն,

և դժուար կրդեղնի : Արսեն թէ ան եղջիւրներն որ երբեմն կրգտնուին տեղ տեղ, ու միեղջերու ըսուած գազանի մը եղջիւր կրկարծուին՝ աս ձկան ժանիքներն են . բայց ստոյգը յայտնի չէ : Իս ժանիքը երբեմն ուղորկ կըլլայ, իսկ սովորաբար ուղորած՝ ձև մը կունենայ : Երբ վալին սաստիկ զօրաւոր զէնքը իր ժանիքն է, և անով ուրիշ կենդանեաց հետ կրկուռի . բայց էգ նարվալը, ինչպէս նաև արու ձագերը՝ քանի որ պզտիկ են, ժանիք չեն ունենար : Ետենով կարծիք մը կայ եղեր թէ աս ձկան ակռաները ժանտախտի պէս փոխադրական հիւանդութեանց դէմ դեղթափ՝ է . անոր համար Տանիմարքայի թագաւորները գահ՝ մը ունին եղեր Ուղզեմպորկ բերդին մէջ՝ նարվալի ժանիքներէ շինած : Բայց ասիկայ աւելորդապաշտութիւն է՝ նման հընդհատանցոց աւելորդապաշտութեւր, որ կրկարծեն թէ ռնգեղջիւրին եղջիւրէն թէ որ գաւաթ շինես ու անով խմես ինչ և իցէ ըմպելիք, թէ որ մէջը թոյն խառնած ըլլայ՝ կրկտրի : Երբ վալին կերակուրը մանր ձրկներ, պողիպողի տեսակ կենդանիներ, ու միապատեան ժժմունքներ են : Ըստը մէկտեղ կըլողան, և երբոր թշնամիէն պաշարուին՝ քովէ քով կուգան, իրենց ժանիքը մէկմէկու կըռնրկին վրայ դնելով՝ իրար կըպաշտպանեն . և ան ատենը դիւրին է մէկ քանին բռնելը :

Երբ վալը կրգտնուի աւելի Արոն-լանտիային քով ու Հիւսիսային ծովուն մէջ . որսի մը վրայ յարձրկած աւտենը՝ արագուիւր, ուժը, կատաղուիւր սոսկալի է : Երբ ժանիքին զարնուածքը անանկ զօրաւոր է, որ նաւակը խիստ դիւրաւ կըծակէ : Ըստ դժուար ու վտանգաւոր բան է անիկայ որսալը . երբոր երկըրթէ ճանկով կըզարնեն կը վիրաւորեն զինքը, մէկէն սաստիկ աւրագութեամբ ինչուան 200 գրկաչափ

խոր ջրին տակը կերթայ . ու երբոր նորէն ջրին երեսը կիլէ, արիւնը վազած ըլլալով՝ ուժէ ընկած կըլլայ . ան ատեն դիւրաւ կըզարնեն երկայն տէգերով ու վեր կըհանեն :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ուսումնասիր, ուսումնասիրեաց :

Ուսումնասիրմարդը ազնուական քաղաքացիի կընմանի, որ մարդու հետ վարուիլ գիտէ . ամէնէն խելք կըսորվի, և ամէնուն խելք կըսորվեցընէ . հագուստը մաքուր, շարժմունքը մարդու պէս, խօսքը տեղը, ամէն գործքը ճամբով, ուտելու խմելու ալ չափը գիտէ, ընտրութիւն կընէ, օգտակարը կըգիտէ, քնասակարէն ետ կըկենայ : Եւ ուսումնաստեաց մարդը գեղացիի կընմանի, որ կեանքը հողի հետ և անբան անասնոց հետ անցուցեր է . վրան պարտըկելու բաւական հագուստ մը ունենայ, փորը կշտացընելու բան մը գտնէ, անկէ դուրս ուրիշ բան փոյթն ալ չէ : Սոր սխտորը իր բերնին համով կուգայ, ինչ ընեմ ուրիշ կերակուրները կըսէ : Եւս թէ քիչ մը մարդու պէս շարժէ, մարդու պէս խօսէ, կըզարմանայ՝ թէ ինչ պակսութիւն կայ իր վրայ, կամ ինչպէս կըլլայ ուրիշ կերպ շարժիլ ու խօսիլ : Եւս անկ ալ ուսումնաստեացը որովհետեւ գիտութիւն մը չէ սորված, գրեթէ ինչ խելք ինչ շահ կելէ կըսէ . ինծի հաց ջուր կուտայ՝ գիրքը . տղաս վարպետ խաւրեմ նէ՝ ինծի ստակ չեբերեր, արհեստի մը դնեմ նէ՝ ստակ վաստըկիլ կըսորվի :

Երբ հետը աղէկ բան է, ո՞վ չգիտեր . բայց թէ ուսումն ու գիտութիւնը՝ աղէկ արհեստի տէր ըլլալն ալ կըսորվեցընէ, ու քիչ աշխատանք